
РЕШЕНИЯ И ПЕРСПЕКТИВИ ЗА ГАРАНТИРАНЕ НА ЕНЕРГИЙНАТА СИГУРНОСТ

Мирослав Димитров¹

¹Военна академия „Георги Стойков Раковски” – София, България
Е-мейл: ¹m.v.dimitrov@rmdc.bg

Анатоли Андреев²

²Военна академия „Георги Стойков Раковски” – София, България
Е-мейл: ²andreevanatoly@gmail.com

Резюме: В настоящата статия е направен опит за научна обосновка и анализ, чиято цел е определяне ролята на енергийната политика в решенията и перспективите за развитие на отрасъл енергетика – влияние, ползи и недостатъци. Поради това предмет на разглеждане е прилаганата политика в отрасъл енергетика, която е използвана като инструмент за гарантиране на енергийната сигурност. Обектът е Европейският съюз като цяло и нашата страна – Република България. В изпълнение на това сме направили ретроспективен анализ за същността на енергийната политика, като подробно сме анализирали използването на законовите начини, рамки и механизми като инструмент в енергийната политика на ЕС, на Република България, които целят гарантиране на енергийната им сигурност.

В този анонс под внимание поставяме ефекта и резултатността от използването на този вид инструменти от гледна точка на отрасловата политика на енергетиката, която ни предоставя изражението и отражението от водената настояща енергийна политика, на перспективите за гарантиране на енергийната сигурност, като във всички тях изследваме фундаменталния отговор за отрасловото развитие на енергетиката.

Ключови думи: законови инструменти, законови механизми, енергийна политика, енергийна сигурност, отраслово развитие на енергетиката.

Тази статия се **цитира**, както следва: **Димитров, М.; Андреев, А.** (2024). Решения и перспективи за гарантиране на енергийната сигурност. Народностопански архив, (2), с. 80-104.

URL: nsarhiv.uni-svishtov.bg

DOI: <https://doi.org/10.58861/tae.ea-nsa.2024.2.05.bg>

JEL: B41, B49.

* * *

Увод

Развитието на отрасъл енергетика се определя и диктува изцяло от политиката на управляващото правителство на Република България, която трябва да е съобразена с общата политика на Европейския съюз (ЕС) в отрасъл енергетика.

Енергийната политика следва да е целево ориентирана дейност в полза на устойчивото енергийно развитие на държавата. В разглеждания от нас случай – Република България и ЕС. Енергийната сигурност следва да е с контролираща роля и с функция, успоредна на управлението на отрасъл енергетика, т.е. тя трябва да има взаимоспомагателна функция на управлението.

С оглед на по-горе казаното енергийната политика има определяща роля при избор на развитие и използване на енергийни източници в регионално, национално и наднационално равнище.

Енергийната политика определя енергийния микс на даден регион, държава (в разглеждания от нас случай – ЕС и Република България), което ще рече, че енергийната политика е водеща за структурното определяне на вида използвани енергоизточници.

От провежданата енергийна политика изцяло зависи отрасловото развитие на енергетиката, в този смисъл от провежданата енергийна политика зависи развитието на регионите и националното стопанство.

В настоящата статия ще се опитаме да представим и анализираме същността на провежданата енергийна политика, нейните механизми и насоченост.

Необходимо е да подчертаем, че разработката е изготвена преди началото на конфликта в Украйна и тази опция ще бъде разгледана допълнително, в друга статия, с цел добиване на по-пълна прогноза от случващото се и съответно за възможност от по-обстоен задълбочен анализ на енергийната сигурност при заплахата от такъв вид.

1. Политика на ЕС за гарантиране на енергийната сигурност

В последните години проблемите и задачите пред енергийната политика на ЕС са насочени към търсене на начини и решения за гарантиране (осигуряване) на сигурността на енергийните доставки. В основата на тяхното разрешаване възниква необходимост от налагане на комплексен подход на държавите–членки. Решение на този подход е намерено чрез прилагане на правно основание на договора от държавите–членки и по-конкретно на „Член 194 от Договора за функционирането на ЕС (ДФЕС)“.

Конкретни разпоредби от този договор оказват влияние за гарантиране на енергийната сигурност. Това са:

- Сигурност на доставките: член 122 от ДФЕС;
- Енергийни мрежи: членове 170–172 от ДФЕС;

➤ Въглища: това е тема, която е особено чувствителна и е предмет на постоянни дискусии от органите на ЕС. Този казус е застъпен в политиката на ЕС в Протокол 37 от ДФЕС. В съответния протокол обстойно се разискват ползите и финансовите резултати от изтичането на срока на Договора за създаване на Европейската общност за въглища и стомана (ЕОВС) през 2002 г. И по-конкретно в каква насока да продължи политиката на ЕС относно експлоатацията на енергийния ресурс въглища;

➤ Ядрена енергетика: Създаването на договор на Европейската общност за атомна енергия (Договор за Евратом) е правно основание за повечето действия на ЕС в областта на ядрената енергетика.

Други правни норми (разпоредби), които са предмет на енергийната политика на ЕС, са:

- Вътрешен енергиен пазар: член 114 от ДФЕС;
- Външна енергийна политика: членове 216—218 от ДФЕС.

При изпълнението на ДФЕС на практика се оказва, че между държавите–членки липсва консолидация и взаимопомощ в отрасъл енергетика предвид доставките на енергия и енергийни ресурси. Това основание е в резултат на енергийната криза на продукта природен газ в ЕС през 2009 година, която е предизвикана вследствие на прекъсване на газовите доставки заради спор между Русия (компанията „Газпром“) и Украйна („Нафтогаз“) (Европейски парламент, Комисия по енергетика, 2015).

С изменението на „Договора от Лисабон за изменение на Договора за Европейския съюз и на Договора за създаване на Европейската общност“ се реализира клауза (член 176А), която разяснява както обхвата, така и насочеността (целите) на енергийната политика на ЕС. Основните задачи (цели), които са заложили в този договор са: Да осигури възможност за създаване и работа на единен енергиен пазар; Да осигури сигурността на

енергийните доставки на ЕС; Да поощрява дейности по налагането на енергийната ефективност, на дейности по достигане на енергийна енергоемкост на производството и други, както и разработването на нови енергийни мощности от възобновяеми енергийни източници (ВИ); Да се работи към осигуряване на свързаността на енергийните мрежи на ЕС (Официален вестник на ЕС, статия 88, 12.2007).

В договора още е застъпена политиката в отрасъл енергетика на ЕС в определени конкретни области, като политика на споделена компетентност. Всъщност това на практика е показател, че политиката в тези области е насочена към преход към обща политика в отрасъл енергетика на държавите-членки на ЕС. Също така в договора ясно се посочва, че въпреки тази обща енергийна политика на ЕС, всяка държава-членка запазва правото си „да определя самостоятелно условията за използване на енергийните си ресурси. А също и да избира между различни енергийни ресурси (източници) и да определя общата структура на енергийното си снабдяване“ (ДФЕС, член 194, параграф 2).

В сравнение с Конституцията на ЕС Договорът от Лисабон съдържа по същество същите постановки, но добавя и един нов елемент – взаимосвързаността на енергийните мрежи.

В изменението на Договора от Лисабон се намира и решение на действията в състояние на енергийна криза на държавите-членки на ЕС (параграф 1 на Чл. 100). В този параграф са заложили дейности, които имат за цел гарантіране на нормален икономически статус на енергийната система на държавите – членки. Или по-точно се отнася до дейности при състояние на възникване на сериозни затруднения при снабдяването с дадени основни енергийни ресурси (продукти), свързани с нормалния процес на работа на енергетиката. Параграфът лимитира мерките, които се отнасят до сигурността на енергийните доставки само в извънредни ситуации (Официален вестник на ЕС, Статия 72, 12.2007).

Реално с Изменение на Договора от Лисабон се получава изменение на дейността на Европейската общност за атомна енергия (ЕВРАТОМ) – Протокол Номер 2. С този факт се цели ЕВРАТОМ да продължи със своята мисия за насърчаване развитието на ядрената енергетика. Т.е. изменението на Договора от Лисабон явно изразява насочеността на енергийната политика на ЕС, като е за развитие на ядрената енергетика.

Погрешно е да се твърди, че до момента — преди влизането в сила на новия договор, ЕС не е развивал енергийна политика поради факта, че предприемането на мерки в сферата на енергетиката отдавна е зададено като част от дейността на Европейската общност.

С изменението на Договора от Лисабон се изразява нарастващата значимост на енергетиката като политически и икономически въпрос. Договорът демонстрира, че политиките по отношение на енергийните пазари и енергийната ефективност са взаимосвързани.

Общите заплахи пред енергийната сигурност на ЕС изискват съвместни отговори.

Възникването на съперничество между страните – членки за осигуряване на енергийни ресурси не само ще окаже негативно въздействие върху интеграционните процеси, но и ще бъде пагубно за ЕС в борбата с неговите конкуренти на енергийните пазари в глобален план.

Осигуряването на енергийното бъдеще на ЕС изисква създаването на една нова визия на единомислие на държавите–членки, която да е в синхрон с провежданата енергийна политика и да цели ръст в развитието на отрасъл енергетика. Договорът от Лисабон е само началото. Като изпълнение на единната енергийна политика на ЕС и в изпълнение на ДФЕС са предвидени много на брой цели, които е необходимо да доведат до резултатност в енергетиката.

Общата визия на политиката на ЕС се основава на цялостната интегрирана политика в областта на климата и енергетиката. Тя си налага следните амбициозни цели за периода до 2030 година: Понижаване на емисиите на парникови газове с около 40% в сравнение с тези от 1990 година; Постигане на ръст до 32% на относителния дял на произвежданата първична енергия от ВИ от цялото енергийно потребление на енергия в ЕС; Постигане на ръст на енергийната ефективност от 32.5% до 2030 година; Осигуряване на степен на взаимосвързаност от най-малко 15% от всички електроенергийни мрежи (системи) в ЕС (Интегрирана политика в областта на климата и енергетиката на ЕС, 2018, А).

За постигане на тези амбициозни цели на 25 февруари 2015 година Европейската комисия (ЕК) на ЕС публикува стратегия за реализация на общ енергиен съюз. Нейната същност е изграждане на общ енергиен съюз на държавите–членки, чиято роля е да осигурява на домакинствата и промишлеността в ЕС сигурни, устойчиви, конкурентни и достъпни енергийни доставки. Също така, в тази насока европейската обща енергийна политика чрез ЕК на 30 ноември 2016 година ни предостави законовия нормативен пакет „Чиста енергия за всички европейци“. Пакетът се състои от осем законодателни предложения, които обхващат начина на осъществяване на управлението на общия енергиен съюз, същността на структурата на пазара на електроенергия, дейностите за постигане на енергийна ефективност, произведената енергия от ВИ, нормативната уредба и правилата на регулатора за енергията от ВИ, както и агенцията на ЕС за

сътрудничество между регулативните органи в отрасъл енергетика. Съгласно изискванията на този европейски нормативен регламент, държавите — членки на ЕС са длъжни да подготвят 10-годишни интегрирани национални планове в областта на енергетиката и климата за периода 2021–2030 година, да представят доклад за своето отраслово развитие на всеки две години, както и да разработват последователни национални дългосрочни стратегии за постигане на целите на Парижкото споразумение (Интегрирана политика в областта на климата и енергетиката, 2018, В).

1.1. Изграждане на вътрешния енергиен пазар на ЕС

Създаването на напълно интегриран и ефективно действащ вътрешен енергиен пазар на ЕС осигурява достъпни цени на енергийните услуги (енергийните продукти) и създава предпоставки за повишаване дела на инвестициите в зелена енергия, гарантира сигурността на енергийните доставки и създава възможност да се предлага най-евтиният, финансово изгоден вариант за постигане на неутралност от гледна точка на климатичните промени. Нормативната уредба за вътрешния енергиен пазар на ЕС за първи път е въведена в Третия енергиен пакет на ЕС (2009–2014 година). Тя обхваща пет области: отделяне; независими национални регулатори; сътрудничество; Агенция на ЕС за сътрудничество между регулаторите на енергия (ACER); и регулирани (справедливи) пазари на дребно. Още в това направление нормативните актове включват Регламент относно интегритета и прозрачността на пазара за търговия на едро и политиката за трансевропейските енергийни мрежи (TEN-E). Съставен въз основа на Регламент относно: Указания за трансевропейската енергийна инфраструктура.

Четвъртият енергиен пакет (2015—2020 г.), озаглавен „Чиста енергия за всички европейци“, в действителност изпълнява функция, съсредоточена основно върху структурата на пазара на електрическа енергия (Директива за електрическата енергия, Регламент за готовност за справяне с рисковете, Регламент за ACER). Също така налице са и нови норми за съхранението на енергия, както и поощрение за потребителите. Те имат за цел да се допринесе за повишаване на ефективността на вътрешния енергиен пазар, както и разглеждат темата за излизането на Обединеното кралство от ЕС (Вътрешен енергиен пазар и Информационни фишове на ЕС).

1.2. Енергийна ефективност

Политиката на ЕС за енергийна ефективност се изпълнява от Директива за енергийната ефективност на ЕС. В нея е заложен набор от задължителни законови мерки, които целят да подпомогнат ЕС в постигане на своята поставена цел за достигане на 20 % енергийна ефективност до 2030 година. В тази Директива също така са включени цели за повишаване икономиите на енергия, както и на много политики и правни рамки по отношение на енергийната ефективност. Включва дейностите по отношение на санирането, което цели да повишава енергийна ефективност, на задължителните енергийни сертификати за сградите, на минималните стандарти за енергийна ефективност за различни по вид продукти, на етикетите за енергийна ефективност и интелигентните измервателни уреди. Директивата за енергийна ефективност също така определя правата на потребителите. В резултат на прилагане на преразгледаната Директива за енергийна ефективност (декември 2018 година) се увеличи общата цел на ЕС до 2030 година тя да е до 32,5 % (в сравнение с прогнозните модели от 2007 година за 2030 година – 20 %). Може би резултатността от постигане на енергийна ефективност е причина, ЕК да предложи като част от Европейския зелен пакт преразглеждане на Директивата за енергийната ефективност и да публикува своята пътна карта за оценка на енергийната ефективност на 3 август 2020 година (Енергийна политика на ЕС – общи принципи, А).

В изменената Директива, отнасяща се до енергийните характеристики на сградите, се определят пътни карти с индикативни етапни цели за периода до 2030 година, 2040 година и 2050 година. Също така и дългосрочни стратегии за държавите– членки за субсидиране санирането на националния сграден фонд от жилищни и нежилищни сгради (обществени и частни) с постигане на амбициозна цел: постигане на високо енергийно ефективен и декарбонизиран сграден фонд до 2050 година. Следващ момент през октомври 2020 година ЕК представя новата стратегия за полагане началото на вълна на саниране в ЕС. Тя цели удвояване на годишните темпове на енергийно саниране през следващите десет години (Енергийна политика на ЕС – общи принципи, В).

Европейската Директива относно екодизайна и Регламентът за рамката за енергийно етикетирание установяват изискванията за екодизайн и енергийно етикетирание за отделните групи продукти (Информационен фиш за енергийна ефективност).

1.3. Енергия от ВИ

За ВИ се считат всички енергийни източници, които добиват електрическа енергия от вятърната енергия, слънчевата енергия, от наземни и морски инсталации, водноелектрическата и океанската енергия, геотермалната енергия, биомасата и биогоривата. Основната задача на ВИ е да се намали високата енергийна зависимост на ЕС. Но реално ефектът е все още много малък. Енергийните пазари е невъзможно да осигурят желаното равнище на електрическа енергия от ВИ в ЕС. За да се увеличи дялът на ВИ сектора са необходими национални дотации за подпомагане и схеми за финансиране от ЕС. Един от основните приоритети е увеличаването на степента на диверсификация на енергийните доставки на ЕС и разработването на местните енергийни ресурси. Политиката на ЕС за ВИ се прилага чрез Директивата за ВИ. Тази директива ЕС определи като задължителна обща цел, като е заложено достигане на минимум 32 % електрическа енергия, произведена от възобновяеми източници до 2030 година. За постигане на тази цел ЕС прилага различни стратегии, за да се насърчава използването на ВИ (Информационен фиш за възобновяема енергия).

1.4. Гарантиране на стабилността на външните отношения в отрасъл енергетиката на ЕС

За да гарантира стабилността на политиката относно външните отношения в отрасъл енергетика, ЕС се е насочил и е избрал решение чрез съставянето на „механизъм за обмен на информация“.

На практика със съставянето на тази организация се цели да се засилят (задълбочат) координационните дейности между държавите–членки от ЕС и държавите извън ЕС, както и да се гарантира спазването на нормативните норми и актове на ЕС. Като цяло при прилагането на „Механизъмът за обмен на информация“ от държавите–членки на ЕС се изисква да предоставят на ЕК за оценка и анализ всички действащи международни договори и споразумения в отрасъл енергетика. За осъществяване на нормалната работа на механизма се налага на определено ниво обмен на информация между държавите – членки на ЕС (Енергийна политика на ЕС – общи принципи, С).

Основен приоритет в политиката на ЕС в отрасъл енергетика се явява разнообразяването на енергийните източници и гарантирането на енергийната сигурност чрез прилагане принципите на солидарност и сътрудничество между държавите – членки и засилване на диверсификацията

на енергийните доставки, както и развитие на разработването и използването на местните енергийни ресурси. Основната цел и задача в прилагането на тази политика е обезпечаване сигурността на енергийните доставки, което означава гарантиране на непрекъснатост и адекватност на доставки на енергия от всички видове източници за всички потребители.

1.5. Повишаване на гарантираността на енергийната сигурност на ЕС

В изпълнение на тази цел политиката на ЕС за повишаване гарантираността на енергийната сигурност е намерила приложение в част от нормативния пакет „Чиста енергия за всички европейци“ и по-конкретно е застъпена в „Регламент за готовност за справяне с рискове в електроенергийния сектор“.

За прилагането на този регламент не се изисква от държавите-членки на ЕС да засилят своето сътрудничество в отрасъл енергетика. Това нормативно условие всъщност се прилага като превенция при евентуално настъпване на енергийна криза и по-конкретно електро-енергийна от гледна точка на снабдяването с електрическа енергия. Реално погледнато този регламент следва следния принцип: „електрическата енергия се насочва там, където е най-необходима“. На практика с неговото прилагане се гарантира, че държавите-членки въвеждат и изпълняват подходящите механизми и инструменти за превенция, подготовка и управление на евентуални кризи в снабдяването с електрическа енергия в знак на солидарност и прозрачност (Енергийна политика на ЕС – общи принципи, D).

Като се има предвид изключителното продуктово значение на природния газ и нефта за енергетиката на ЕС, енергийната политика до голяма степен е с насоченост към сигурността на енергийните доставки на този вид продукти за изпълнението на тази енергийна политика съществуват различни законови нормативни актове и мерки, които имат ролята (цел) да осигурят гарантирането на енергийната сигурност на ЕС. Те са насочени към гарантирането, че се правят адекватни оценки на риска за енергийната сигурност, в това че са разработени планове за превенция и при извънредни ситуации, отнасящи се до енергийната сигурност. Тези задачи на енергийната сигурност за заложи за изпълнение в „Регламента за сигурността на доставките на газ“, като в него са въведени гаранции за сигурността (осигуреността) на природния газ. В по-висока степен са приложени механизмите за превенция, предотвратяване, солидарност и реакция при кризи от държавите-членки на ЕС. В „Директивата за запасите от нефт“ в държавите-членки нормативно се налага (задължава)

да поддържат минимални запаси от нефт, съответстващи на средния дневен нетен внос за период от 90 дни или средното дневно вътрешно потребление за период от 61 дни. Също така е налице и допълнение, което се отнася до разширяване обхвата на прилагане на „Директивата за природния газ“, така че в допълнението вече са включени и газопроводите към и от трети държави, в това число и съществуващите, и бъдещите газопроводи. Допълнението на „Директивата за природния газ“ дава възможност и гарантира, че правилата, уреждащи вътрешния пазар на газ на ЕС, се прилагат от гледна точка на преносната газопроводна мрежа между държава–членка и трета държава с дерогации за съществуващата газопроводна мрежа. Съществува също „Директива относно безопасността на свързаните нефт и газ дейности в крайбрежни води“. В отзвук на газовата криза в Украйна (при спиране на доставките на природен газ за Украйна оттам и за ЕС от страна на Русия през 2009 година) е създаден Регламент, в който е застъпено повишаване на регионалното сътрудничество между държавите–членки, съставяне на регионални планове за превенция и за действие при извънредни ситуации, а също и механизъм за солидарност за гарантиране сигурността на доставките на природен газ (Енергийна политика на ЕС – общи принципи, Е).

Друг съществен момент в енергийната политика е частта от „Европейския зелен пакт“ и по-конкретно това е предложението „Фонд за справедлив преход“, който реално оказва съдействие на регионите с високо потребление на въглища и високи въглеродни емисии при енергийния преход към изграждане на нисковъглеродна икономика.

Политиката за развитие на инфраструктурата на енергийната система е друг съществен момент, който е от голямо значение за отрасловото развитие на енергетиката на ЕС. Тук е заложена цел за изграждането на „Трансевропейски енергийни мрежи“ (TEN-E). За тяхното изграждане са определени девет коридора с приоритет (четири газови коридора, четири електроенергийни коридора и един петролен коридор) и три тематични области с приоритетност (електроенергийни магистрали, интелигентни енергийни мрежи, трансгранични мрежи за въглероден диоксид), които да спомогнат за увеличаване степента на свързаността и развитие на енергийните мрежи на ЕС (Енергийна политика на ЕС – общи принципи, F).

1.5. Научноизследователски, развойни и демонстрационни проекти за подпомагане развитието на отрасъл енергетика на ЕС

Това е много важна и съществена точка в енергийната политика, където изцяло се залага на иновативността на енергетиката. Всеизвестен е фактът, че иновативността повишава конкурентоспособността и рентабилността на икономиката.

От тази гледна точка енергийната политика на ЕС е съставила:

„Европейският стратегически план за енергийните технологии“ (план SET) цели да се извърши по-бързо, т.е. за възможно по-кратък период енергийният преход, който с въвеждането на нисковъглеродни технологии ще допринесе до неутрална от гледна точка на климата енергийна система. Особено е, че в него се определят десет насоки за научни изследвания и иновации (възобновяеми технологии, минимизиране на разходите за технологии, иновативни технологии и услуги за потребителите, стабилност (устойчивост) и сигурност на енергийните системи, нови енергоефективни материали и технологии за сградния фонд, енергийна ефективност за индустрията, конкурентоспособност в сектора на акумулаторните батерии в световен обхват и електрическа мобилност, биогорива и биоенергия, улавяне и съхранение на въглерода и ядрена безопасност), които са с обхват на цялата иновационна верига, в това число финансирането и регулаторната рамка, и имат обща структура на управление (Енергийна политика на ЕС – общи принципи, G).

Друг момент в енергийната иновативна политика на ЕС е, че „Устройствата за съхранение на електроенергия“ са определени като ключови технологии, които допринасят за изграждане на нисковъглеродна икономика. И поради тази причина „Стратегическият план“ за действие в областта на акумулаторните батерии има за цел изграждането в световен мащаб на интегрирана, устойчива и конкурентоспособна индустриална база за акумулаторни батерии (Енергийна политика на ЕС – общи принципи, H).

1.6. Пакет „Подготвени за цел 55“

Тъй като световните процеси, свързани с климатичните промени, са твърде динамични, в последните години, се появи предпоставка за ключов приоритет в политиката на ЕС, който даде нов тласък в политиката и действията в областта на климата.

Тази политика на ЕС цели действия към постигане на климатична неутралност и се изразява в стартирането през декември 2019 година на Европейския зелен пакт (Регламент на ЕС -1999/2018 г).

С Европейския зелен пакт ЕС работи в насока по преразглеждането на своето законодателство в областта на климата, енергетиката и транспорта в рамките на така наречения пакет „Подготвени за цел 55”, който цели привеждане на действащата нормативна уредба в съответствие с целите на ЕС в областта на климата за периода от 2030 до 2050 година.

В този пакет нормативна уредба са включени:

С него се цели в законодателството да се въведе **целта за неутрален по отношение на климата ЕС до 2050 г.** Това е нова цел на ЕС за намаляване на нетните емисии на парникови газове с най-малко 55%, да се постигне по-голям обем нетни погълтители на въглерод до 2030 година в сравнение с нивата от 1990 година, в съответствие с насоките на Европейския съвет от 10 – 11 декември 2020 година (Европейски съвет на ЕС, А).

С регламента се създава Европейски научен консултативен съвет по изменението на климата, който ще предоставя независими научни становища и доклади относно мерките на ЕС в областта на климата. В него се предвижда, през следващите години да бъде определена междинна цел за 2040 година по отношение на климата (Европейски съвет на ЕС, В).

- **Стратегия на ЕС за адаптиране към изменението на климата (юни 2021 г.)**

В стратегията се очертава дългосрочна визия за превръщането на ЕС в устойчиво на изменението на климата общество, което да е напълно адаптирано към неизбежните последици от изменението на климата до 2050 г.

Мерките, предвидени в стратегията, са още Политически насоки на Комисията за изпълнението на стратегията. Те дават насоки и за представянето на съобщение на ЕС относно адаптацията преди Конференцията на ООН по изменението на климата. През април 2020 г. Съветът прие нов регламент за намаляване на риска от недостиг на вода за напояване на земеделските култури. Определените в него правила имат за цел да спомогнат за адаптирането на Европа към последиците от изменението на климата. Регламентът, който е изцяло в съответствие с кръговата икономика, улеснява използването на пречистени градски отпадъчни води за напояване в селското стопанство, **като по** този начин подобрява наличието на вода и спомага за предотвратяване на недостига на храни (Европейски съвет на ЕС, С).

На практика Стратегията на ЕС за адаптиране към изменението на климата ще помогне на ЕС да бъде по-добре подготвен да се справи с последиците от изменението на климата.

- **Емисии на CO₂ от транспорта**

(В материала включваме сектор транспорт, защото неговото

развитие от гледна точка на консуматор на енергийни ресурси, продукти и услуги се отнася и до отрасловото развитие на енергетиката).

През април 2019 г. беше взето решение за по-строги пределни стойности на емисиите от леки и лекотоварни автомобили, за да се гарантира, че след 2030 г. новите превозни средства ще отделят средно по-малко CO₂ в сравнение с нивата от 2021 г.

През юни 2019 г. бяха приети пределни стойности за камионите и другите тежкотоварни превозни средства. Новите правила ще изискват от производителите да намалят емисиите на CO₂ от нови камиони в сравнение с нивата от 2019 г.

- **Схема на ЕС за търговия с емисии**

През февруари 2018 г. ЕС прие преработени правила за схемата на ЕС за търговия с емисии (СТЕ). Създадена през 2005 г., тя представлява първия в света основен пазар за въглеродни емисии, като продължава да бъде и най-големият. Тази схема определя таван на емисиите на CO₂ от тежката промишленост и електроцентралите. Общият обем на допустимите емисии се разпределя между предприятията под формата на разрешителни, които могат да се търгуват.

През декември 2019 г. ЕС и Швейцария се споразумяха да свържат своите схеми за търговия с емисии. Това споразумение ще бъде от взаимна полза за ЕС и Конфедерация Швейцария, тъй като свързването на системите за ограничаване и търговия с емисии може да увеличи възможностите за намаляване на емисиите и да подобри разходната ефективност на търговията с емисии (Европейски съвет на ЕС, D).

Емисиите на парникови газове от сектори, които попадат извън обхвата на схемата на ЕС за търговия с емисии, се регулират от така наречения Регламент за разпределяне на усилията, в който се определят обвързващи цели за годишно намаляване на емисиите на парникови газове за държавите-членки за периода 2021 – 2030 година (Европейски съвет на ЕС, E).

Регламентът има за цел да гарантира, че тези сектори допринасят за намаляване на емисиите на парникови газове. Сред тях са сградният фонд, селското стопанство (емисии, различни от CO₂), управлението на отпадъците и транспортът (без въздушния и международния морски транспорт) (Европейски съвет на ЕС, F).

Чрез тази нормативна част от регламентът за Климатичните промени се цели пряко въздействие върху отрасловия преход на енергетиката. На практика се оказва, че три четвърти от емисиите на парникови газове в ЕС се дължат на производството и потреблението на енергия. ЕС работи за декарбонизацията на енергийния сектор, която е централен елемент на екологичния преход.

През декември 2020 година са предприети още действия, които стават факт в направени нормативни заключения, приети от Европейския съвет, относно стратегиите за възобновяема енергия от офшорни инсталации и водород. От държавите – членки на ЕС се изисква още да представят и редовно да актуализират своите национални планове в областта на енергетиката и климата, за да докладват за своя принос към целите в областта на енергийната ефективност и възобновяемите енергийни източници и към целите за намаляване на емисиите (Европейски съвет на ЕС, G).

Във връзка с борбата с изменението на климата и като част от стратегията за Европейския зелен пакт Съветът също установи допълнителни действия в областта на политиката. Сред тях са механизмът за справедлив преход, стратегията „От фермата до трапезата“, стратегията за биологичното разнообразие и европейската промишлена стратегия (Европейски съвет на ЕС, H).

2. Политика на Република България за гарантиране на енергийната сигурност

Логично, разглежданата от нас енергийна политика на всички държави-членки е следвана и съобразена с тази на ЕС.

Енергийната политика в нашата държава – Република България, се осъществява чрез Народното събрание (НС) и Министерския съвет (МС), съгласно Член 3 от „Закона за енергетиката“ (ЗЕ). Политиката в отрасъл енергетика на държавата се провежда от Министъра на енергетиката. Правната нормативна уредба на провежданата политика в отрасъл енергетика е заложена в „Стратегия за Устойчиво енергийно развитие на Република България до 2030 година с хоризонт до 2050 година“. Стратегията се приема от НС и е изцяло съобразена със Стратегията на ЕС. Тя се изпълнява от правителството в лицето на Министъра на енергетиката и е посочена в „Интегриран план в областта на енергетиката и климата на Република България 2021 – 2030 година“ (ИПОЕК). Той е съобразен с ИПОЕК на ЕС, приема се от НС на Република България. Регулативната дейност на отрасъл енергетика се изпълнява от „Комисията за енергийно и водно регулиране“ (КЕВР). КЕВР е независим специализиран държавен орган, който извършва регулативна дейност на дейностите (процесите) в енергетиката в съответствие с разпоредбите на „Закона за енергетиката“ (ЗЕ) и на „Закона за енергията от възобновяеми източници“ (ЗЕВИ), както и на водоснабдителните и канализационните (В и К) услуги в съответствие

с разпоредбите на „Закона за регулиране на водоснабдителните и канализационните услуги“ (ЗРВКУ). Управителният съвет на КЕВР се избира от НС на Република България.

Нашата държава – Република България – в своята енергийна политика през годините е избрала да заложи на развитието на атомната енергия. Развитието и контролът на Атомната енергия се извършват от „Агенцията за ядрено регулиране“ (АЯР), като всъщност държавното регулиране на безопасното използване на атомната енергия и йонизиращите лъчения и на безопасното управление на радиоактивните отпадъци и отработеното атомно гориво се извършва от председателя на АЯР.

За реализиране и контрол на енергийната политика, като спомагателен орган, е съставена „Агенцията за устойчиво енергийно развитие“ (АУЕР). АУЕР е административен орган към Министъра на енергетиката. Тя изпълнява националната (държавната) политика по повишаване на енергийната ефективност и за стимулиране на производството и потреблението на енергия от ВИ.

Политиката на предходната „Енергийна стратегия на Република България до 2020 година“ предполагаше пет стратегически инициативи в тази област: работа по създаване на единен енергиен пазар на ЕС; работа по изграждане на „Южния газов коридор“ за транзит и доставки на природен газ от района на Каспийско море и Близкия изток; втечнен природен газ за осигуряване на диверсификация и намаляване на енергийната газова зависимост както на Република България, така и на ЕС; работа по приключване изграждането на Средиземноморския енергиен пръстен Европа–Южно Средиземноморие; работа по приоритетно изграждане на транзитни мрежи за природен газ и електрическа енергия по оста Север–Юг в Централна и Югоизточна Европа. Реално до момента в изпълнение на приетата политика в отрасъл енергетика и на одобрената енергийна стратегия от управляващите тези стратегически цели не са реализирани, т.е. нашият национален интерес и този на ЕС като граждани на Република България и на ЕС не е защитен.

Прилагането на енергийната политика се изпълнява в „Стратегия за Устойчиво енергийно развитие на Република България до 2030 година с хоризонт до 2050 година“. В нея са заложени за изпълнение следните основни приоритети: Гарантиране на енергийната сигурност и устойчиво развитие на енергийната система; Постигане и развитие на конкурентоспособен енергиен пазар, в който да съществува защита правата на потребителите; Повишаване на енергийната ефективност по цялата верига на вертикалната интеграция на енергетиката (в процесите от производство до крайно потребление на енергия); Постигане на Устойчивост на развитието на енергийната система или постигане на така наречената

„чиста енергия“ и декарбонизация на икономиката; Въвеждане на иновативни технологии за ускоряване на устойчивост на енергийното развитие (Стратегия за Устойчиво енергийно развитие на Република България до 2030 година с хоризонт до 2050 година, А).

С приетата настояща енергийна Стратегия на Република България и във връзка с възможността за осъществяване на тези национални приоритети в отрасъл енергетика до 2030 година и с хоризонт до 2050 година, както и за осъществяване на приноса на Република България за реализация на общата европейска политика в отрасъл енергетика са зададени следните цели до 2030 година: Понижаване на Първичното годишно енергийно потребление в съпоставка с базовата прогноза PRIMES 2007 – 27.89%; Понижаване на Крайното годишно енергийно потребление в съпоставка с базовата прогноза PRIMES 2007 – 31.67%; Постигане на 27.09% относителен дял на енергията от ВИ в брутното крайно годишно потребление на енергия; Постигане минимум 15% междусистемна свързаност на електроенергийната система. Отчетени са ключови фактори при определяне на националните приоритети и цели за енергийно развитие до 2030 година. Те са следните: Прилагане на политиките и целите на ЕС в областта на енергетиката и климата; Съставяне на прогнозен анализ за макроикономическите показатели на държавата; Отчитане особеностите (енергийна осигуреност, енергийна структура, доминация на енергийни източници и други) при определяне на националния енергиен микс, на осигуреността от местни енергийни ресурси, гарантиране на енергийната сигурност, ниво на конкурентоспособност на икономиката, както и социалното отражение на енергийния преход към декарбонизационна енергетика; Извършване на прогнозен анализ за годишно производство и потребление на енергия в държавата и региона (Стратегия за Устойчиво енергийно развитие на Република България до 2030 година с хоризонт до 2050 година, В).

3. Енергийна сигурност по време на пандемия

Това е нов тип предизвикателство от гледна точка на гарантирането на енергийната сигурност в световен мащаб. Пандемичната обстановка е причина за големи негативни последици върху световната икономика и индустрия. Тя е примерен показател, че: „Една пандемия може да постави икономиките и нациите на колене“ (Коев, К, 2020, А).

За да съществува нормално системата „икономика“, е необходимо, структуроопределящите отрасли на икономиката да работят, макар и с по-бавни темпове и независимо от предизвикателствата, пред които е

изправен човешкият вид. Това е от първостепенно значение и основна задача за енергийната, икономическата, националната и международната сигурност, както и основен приоритет за Устойчивото развитие. Сферите и индустриите, които трябва да функционират по време на пандемията, са: Енергетика – трябва да работи на 100% (Коев, К, 2020, В).

Политиката, която е предприела нашата държава в тази насока, е в унисон с политиката на ЕС и е свързана със световния стремеж за гарантиране на нормалното функциониране на основните (възловите) структуроопределящи отрасли на икономиката. Това е предмет и на разглеждания въпрос за гарантиране на енергийната сигурност.

Същността в националната политика по време на пандемия, отнесена към отрасъл енергетика и целяща гарантиране на енергийната сигурност, се изразява в облекчения и подпомагане (субсидиране) под различна форма на енергийните дружества, енергийния бизнес. Подпомагането всъщност се изразява в икономически мерки на ЕК „Незабавни мерки за защита на потребителите и предприятията“ (Европейска комисия, 13.10.2021).

4. Решения и перспективи за гарантиране на енергийната сигурност посредством прилагане на политика за развитие на енергийния пазар

Да преценим какво всъщност ще допринесе за гарантиране на енергийната сигурност използването на тази политика на развитие на енергийния пазар на Република България?

Ретроспективно погледната политиката на Република България е съобразена с политиката на ЕС за изграждане на общ вътрешен енергиен пазар. Насочена е към образуване на общ либерализиран пазар на енергийни продукти и услуги. Тя съответства на правилото, че чрез създаване на конкурентност на даден енергиен продукт (услуга), то тогава ефектът ще е намаляване на цената му.

С намаляването на цената на енергийните услуги (продукти) ще се създаде предпоставка за повишаване на конкурентоспособността и развитието на българската икономика. Също така либерализираният пазар цели премахването на монопола на цените на енергийните услуги (продукти). Всичко казано до тук ще е предпоставка за намаляване на риска за гарантиране на енергийната сигурност.

От друга страна, либерализацията и развитието на енергийния пазар и по-конкретно на електроенергийният ще „подскаже“ кой вид произвеждана електроенергия (ТЕЦ, АЕЦ, ВИ, и др) ще се наложи при дяловото

разпределение на електроенергийния баланс. Това означава, че който електроенергоизточник (вид електроцентраля) предлага електроенергия на по-ниска цена, тя ще бъде по-предпочитана и съответно същият вид ще заеме по-висок дял в енергийния микс. Съответно енергоизточникът, който предлага продукт, услуга (електроенергия) на по-ниска цена, е по-рентабилен и по-предпочитан.

Също така развитието на електроенергийния пазар е предпоставка за „психологически шок“ от предстоящ ценови скок на цените на електроенергия, вследствие на до голяма степен на нерентабилността на произвежданата електроенергия. Причина за това е и прилагането на регламента за „Климатичните промени“ и плащането на „зелени квоти“ от ТЕЦ, както и неяснотата в енергийната политика за бъдещия вид алтернативни енергийни мощности. Например използването на ВИ, като основна алтернативна енергийна мощност е абсурдно. За момента не е възможно, Фотоволтаичните електрически централи (ФЕЦ) за 24 часа 365 дни в годината да ни дадат нетна мощност на енергиен капацитет – достатъчна и заменяща досегашните ТЕЦ мощности. Мощността на нетен енергиен капацитет при ФЕЦ е 24.9 %, а при ТЕЦ – 40.2% (U.S. Energy Information Administration).

Неяснотата в провежданата енергийна политика води още до невъзможност за битовите потребители да излязат на либерализирания пазар. Неяснотата на „движението“ на цените на електроенергията и енергийните продукти води съответно до невъзможност за съставяне и реализиране от предприятията и заводите на реален бизнес план, както и до определяне на себестойността на произвеждания продукт, което на практика може да доведе всички тях до фалит.

В обобщение неяснотата в енергийната политика води до риск гарантирането на енергийната сигурност и от друга страна, може да доведе до фалит на националната икономика.

Предприетите стъпки на нашата страна за създаване на общ либерализиран енергиен пазар са чрез: създаване на „Българска независима енергийна борса“ ЕАД (БНЕБ), на дъщерна компания на Булгартрансгаз ЕАД за създаване на ликвидна газова борса на „Газов Хъб Балкан“ на първа частна компания „Българска енергийна търговска платформа“ АД.

Какъв ще е резултатът за цените на енергийните услуги (продукти) от реформите на енергийния пазар, ще се прецени по показателя енергийна бедност.

Най-общо под понятието енергийна бедност се разбира набор от условия, при които „определени граждани или домакинства не са в състояние да отопляват или охлаждат жилищата си, или да осигуряват енергия за други необходими услуги в домовете си на достъпна цена“. Това е

„неспособността да се реализират основни способности като пряк или косвен резултат от недостиг на достъпни, надеждни и безопасни енергийни услуги и като се вземат предвид наличните разумни алтернативни средства за реализиране на тези способности” (Уикипедия, Енергийна бедност).

Реално, ако намалява величината на показателя енергийна бедност, то политиката е била правилна. Като информация, Република България е с най-високи стойности по показателя енергийна бедност в ЕС – за 2023 година 20.6% от населението на страната. В сравнение с предходната година размерът нараства с 21.3% (Данни на НСИ).

Въз основа на тези данни на показателя енергийна бедност стигаме до извода, че реално политиката в отрасъл енергетика не е правилна, т.е. енергийната бедност е показателят за правилността на енергийната политика. Какво ще последва, зависи от политическата воля и решения.

Също така показателят енергийна бедност е свързан с жизнения стандарт на населението. При понижаване на неговите стойности се понижава и жизненият стандарт.

Анализирайки проблема, е необходимо да обърнем внимание на националните цели, поставени за гарантиране на енергийната сигурност в нашата страна. Те са определени в Енергийната стратегия на Република България и са свързани с:

➤ Дейности, които целят намаляване на енергийната зависимост. В тази насока са следните: Ускоряване на дейностите по диверсификация на енергийните източници и енергийните доставки от трети държави; Чрез търсене на начини за повишаване капацитета на използване на местни ресурси от развитие на местния добив на природен газ. На практика действията в тази насока са свързани с проучвания за нови находища на нефт и природен газ, в т.ч. и в шелфа на Черно море; друг начин е чрез по-пълноценно използване на потенциала от ВИ. Характерното при развитието на ВИ като местен ресурс, освен че се спомага за намаляване на енергийната зависимост, се повишава гарантираността на енергийната сигурност, както и се подобрява статусът на околната среда; Дейности по повишаване на диверсификацията на източниците за доставки на природен газ чрез повишаване на свързаността на енергийните мрежи със съседни държави и доставки от: Каспийския регион през Южен газов коридор; на втечен природен газ от региона на Средиземно море и други страни чрез терминал за втечен природен газ;

➤ Развитие на инфраструктурата в сектор газификация;

➤ Повишаване на устойчивостта на националната енергийна система чрез: Запазването на ролята на „балансьор“ на местните енергийни ресурси (въглища) за гарантиране на енергийната сигурност, както и на съществуващите производствени мощности на ТЕЦ в съответствие с

изискванията на екологичното законодателство; Развитие на атомната енергия, която се счита за местен енергиен източник; Поддържане и развитие на транзитната инфраструктура на енергийни ресурси, източници и продукти; Постигане на оптимизация на потреблението в енергийната система чрез развитие на енергийните пазари; Повишаване на капацитета за съхранение на електрическа енергия и природен газ чрез развитие на съществуващите и изграждане на нови съоръжения за съхранение;

➤ Модернизация на електроенергийната инфраструктура и други.

Погледнати в годините, статистическите данни на международния индекс на рисковете на енергийна сигурност за Република България според ОИСР показват повишаване на степента на гарантираност на енергийната сигурност. Това означава, че провежданата политика за енергийната сигурност е правилна.

Република България е включена в „Международният индекс за рисковете на енергийната сигурност“. В тази организация нашата страна членува заедно със 75 държави. Членството на Република България дава възможност, всяка година да бъде определен Индексът на рисковете на енергийната сигурност (Ежегодно определяне на Индекса на риска за енергийната сигурност). С неговото определяне се следи за възникване на важни проблеми на световните енергийни пазари, като успоредно с това се наблюдава как основни енергийни производители и потребители се справят с въздействието на тези възникнали промени, свързани с гарантирането на енергийната сигурност. Реално с членството си в „Международният индекс за рисковете на енергийната сигурност“ Република България е възможно да обезпечи информираността си относно състоянието на гарантираността на енергийната сигурност. Тази информираност може да се използва за изработване и изпълнение на прагматична енергийна политика, която да съответства на нуждите за отрасловото развитие на енергетиката (Енергийна сигурност в бизнеса, Андреев, А. 2021).

Заклучение

Проблемите и задачите, пред които е изправена през последните години енергийната политика на ЕС, са в търсене на решения за осигуряване сигурност на енергийните доставки. В основата на тяхното разрешаване възниква необходимост от налагане на комплексен подход на държавите–членки. Решението е намерено чрез договор между държавите–членки „Член 194 от Договора за функционирането на Европейския съюз (ДФЕС).

Развитието на отрасъл енергетика на нашата държава – Република България – се определя и диктува изцяло от политиката на управляващото правителство и е съобразена с общата енергийна политика на ЕС.

Държавната политика в енергетиката се осъществява чрез Народното събрание и Министерския съвет, съгласно член 3 от Закона за енергетиката. Енергийната политика на страната се провежда от Министъра на енергетиката. Правната рамка на провежданата политика в отрасъл енергетика на Република България е заложена в закон, който се нарича „Стратегия за Устойчиво енергийно развитие на Република България до 2030 година с хоризонт до 2050 година“.

Стратегията се приема от НС и е изцяло съобразена със Стратегията на ЕС.

Политиката на Република България е съобразена с политиката на ЕС за изграждане на общ вътрешен енергиен пазар. Тази политика е насочена към създаване на общ либерализиран пазар на енергийни продукти.

Националните цели за повишаване на гарантирането на енергийната сигурност са: Повишаване на диверсификацията на енергоизточниците и доставките от трети държави; Развитие на инфраструктурата в сектор газификация; Повишаване на гъвкавостта на националната енергийна система чрез: Запазването на ключовата роля на местните енергийни ресурси (въглища) и използването им в съществуващите производствени мощности в съответствие с изискванията на екологичното законодателство; Запазване ролята на ядрената енергия, която се счита за местен енергиен източник; Поддържане и развитие на преносната способност на мрежите за пренос на електрическа енергия и природен газ; Оптимизация на потреблението в енергийната система чрез развитие на енергийните пазари; Увеличаване на капацитета за съхранение на електрическа енергия и природен газ чрез развитие на съществуващите и изграждане на нови съоръжения за съхранение; Модернизация на електроенергийната инфраструктура и други.

Всички действия относно отрасловото развитие на енергетиката е необходимо да бъдат насочени към „ясни решения за изпълнение на целева и прагматична енергийна политика“.

Използвани източници

Андреев, А. (2021 г.). Енергийна сигурност в бизнеса. Авангард Прима София.

Агенция за ядрено регулиране, Достъпен на: <http://www.bnsa.bas.bg>;

Агенцията за устойчиво енергийно развитие, Достъпен на: <http://www.seea.government.bg> ;

Българска независима енергийна борса ЕАД (БНЕБ), Достъпно:
<http://www.ibex.bg/bg/за-нас/профил/>;

Българска енергийна търговска платформа АД, Достъпно:
https://www.dker.bg/uploads/_CGCalendar/2021/rep-lic-BGET-feb2021.pdf;

Договор от Лисабон за изменение на Договора за Европейския Съюз и на Договора за създаване на Европейската общност, Официален вестник на Европейския съюз, статия 88, 17.12.2007 г. с. 306, Достъпно на: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/bg/sheet/5/the-treaty-of-lisbon>;

Договор от Лисабон за изменение на Договора за Европейския съюз и на Договора за създаване на Европейската общност. – Официален вестник на Европейския съюз, 17.12.2007 г., статия.72, с.306, Достъпно на: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/bg/sheet/5/the-treaty-of-lisbon>;

Договор за функционирането на Европейския съюз (ДФЕС), член 194, параграф 2, Достъпно на: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=PT>;

Директива за енергийна ефективност, Достъпно на: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX%3A32018L2002&qid=1607446552188>; <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=celex:32012L0027> ;

Директива относно енергийната ефективност на сградите, Достъпно на: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX%3A32018L0844&qid=1607446600120>; <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX%3A32018L0844&qid=1607452840032> ;

Директива за електроенергия от възобновяеми източници. Достъпно на: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX%3A32018L2001&qid=1607446825221>; <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX%3A32018L2001&qid=1607453967892> ;

Директивата на ЕС за екодизайна, Достъпна на: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX%3A32009L0125&qid=1607453228157> ;

Директива за запасите от нефт на ЕС, Достъпна на: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/ALL/?uri=CELEX:32009L0119>;

Директива за природния газ на ЕС, достъпна на: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?qid=1581525581049&uri=CELEX:32019L0692>;

Директива относно безопасността на свързаните нефт и газ дейности в крайбрежни води , достъпна на: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/ALL/?uri=celex:32013L0030>;

Европейски парламент, Комисия по енергетика, Достъпно на: <https://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+CRE+20090114+ITEM-009+DOC+XML+V0//BG>;

Енергийната стратегия на Република България до 2020 година, Достъпно на: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/nrg_bal_c/default/table?lang=en;

Енергийна политика на ЕС – общи принципи. Достъпно на: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/bg/sheet/68/енергийна-политика-общи-принципи> ;

Европейският стратегически план за енергийните технологии, Достъпен на: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/ALL/?uri=CELEX:52008IP0354>;

Европейският зелен пакт , Достъпен на: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_bg;

Европейска комисия(13.10.2021), Въпроси и отговори: Съобщение на комисията относно цените на енергията, Достъпно на: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/bg/qanda_21_5202;

Закон за енергетиката на Република България, Достъпен на: (<http://www.me.government.bg>;

Законодателни предложения, обхващащи Управление на енергийния съюз, Достъпно на: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX:32018R1999> ;

Информационни фишове за вътрешен енергиен пазар, достъпни на: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/bg/sheet/45/вътрешен-енергиен-пазар>;

Информационен фиш за енергийна ефективност, достъпен на: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/bg/sheet/69/енергийна-ефективност> ;

Информационен фиш за възобновяемата енергия, достъпен на: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/bg/sheet/70/енергия-от-възобновяеми-източници>;

Интегриран план в областта на енергетиката и климата на Република България 2021 – 2030 година, Достъпен на: https://www.me.government.bg/files/useruploads/files/national_energy_and_climate_plan_bulgaria_clear_22.02.20.pdf;

Интегрирана политика в областта на климата и енергетиката, приета от Европейския съвет на 24 октомври 2014 година, преразгледана декември 2018, Достъпно на: https://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/bg/FTU_2.4.7.pdf;

Комисия за енергийно и водно регулиране, Достъпен на: <http://www.dker.bg>;

Коев, К. София (2020). Ефектът от Covid-19 върху здравната сигурност като елемент от системата за защита на националната сигурност,

- Сигурност – Образование, Наука, Индустрия 2020, Част 2, София
Военна Академия, с.228;
- Ликвидна газова борса на „Газов Хъб Балкан”, Достъпно:
<https://bulgartransgaz.bg/bg/news/startira-izgrazhdane-na-likviden-pazar-za-targoviya-s-priroden-gaz-v-balgariya-438.html>;
- Механизъм за обмен на информация на ЕС, достъпно на: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX%3A32012D0994&qid=1607454227913>;
- Пакет: Чиста енергия за всички европейци, Достъпно на: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/HTML/?uri=CELEX:52016DC0860\(01\)&qid=1607445465492&from=BG](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/HTML/?uri=CELEX:52016DC0860(01)&qid=1607445465492&from=BG);
- Парижко споразумение за изменение на климата, Достъпно на:
<https://www.consilium.europa.eu/bg/policies/climate-change/paris-agreement/>;
- Пътна карта за оценка, Достъпна на: <https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12552-Review-of-Directive-2012-27-EU-on-energy-efficiency>;
- Регламент за сигурност на доставките на газ на ЕС, достъпен на: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2017/1938/oj>;
- Регламент и механизъм за солидарност за гарантиране сигурността на доставките на газ, достъпен на: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=celex:32017R1938>;
- Регламент за създаване на ACER, Достъпно на: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX%3A32019R0942&qid=1607446682833>;
- Регламент относно интегритета и прозрачността на пазара за търговия на едро и политиката за трансевропейските енергийни мрежи, Достъпен на: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX:32011R1227>;
- Регламент относно указания за трансевропейската енергийна инфраструктура, Достъпен на: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/bg/TXT/?uri=celex:32013R0347> ;
- Регламентът за рамката за енергийно етикетирание, достъпен на: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX%3A32017R1369&qid=1607453368040>;
- Стратегията за енергиен съюз (2015), Достъпно на: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=COM:2015:80:FIN> ;
- Стратегия за Устойчиво енергийно развитие на Република България до 2030 година с хоризонт до 2050 година, Достъпна на: <https://www.strategy.bg/PublicConsultations/View.aspx?lang=bg-BG&Id=5872> ;

- Стратегия за полагане на началото на вълна на саниране за ЕС, Достъпна на: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0662&qid=1607452891830>;
- Стратегическият план за действие в сектора на акумулаторните батерии, Достъпен на: https://ec.europa.eu/transport/sites/transport/files/3rd-mobility-pack/com20180293-annex2_en.pdf ;
- Структура на пазара на електроенергия на ЕС, включва: Директива за електроенергията, Достъпно на: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX%3A32019L0944&qid=1607445740684> ,
- Регламент за електроенергията, Достъпно на: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX%3A32019R0943&qid=1607446140257> ,
- Регламент за готовност за справяне с рискове, Достъпно на: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX%3A32019R0941&qid=1607446197918> ;
- Фонд за справедлив преход на ЕС , Достъпен на: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?qid=1579099555315&uri=COM:2020:22:FIN> ;
- Член 194 от Договора за функционирането на Европейския съюз (ДФЕС), Достъпно на: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=celex%3A12012E%2FTXT> ;

Благодарности. Статията е написана благодарение на финансиране от Министерството на образованието и науката в изпълнение на Националната стратегия за развитие на научните изследвания 2017–2030 по Национална научна програма „Сигурност и отбрана“, приета с решение на Министерския съвет № 731 от 21 октомври 2021 г.

Мирослав В. Димитров е доцент в катедра „Мениджмънт на извънредните ситуации“, Военна академия „Г. С. Раковски“ – София, Република България. **Научни интереси:** Индустриална, енергийна и климатична сигурност.

ORCID ID: 0000-0003-0607-0678

Анатоли И. Андреев е главен асистент в катедра „Мениджмънт на извънредните ситуации“, Военна академия „Г. С. Раковски“ - София, Република България. **Научни интереси:** Икономика на енергетиката на отрасъл енергетика от гледна точка на националната сигурност.

ORCID ID: 0009-0004-9498-2603

ISSN 0323-9004

Народно стопански архив

Свищов, година LXXVII книга 2 - 2024

Маркетинг стратегия на обществена библиотека

Данъчно-осигурителна тежест върху труда в България и Европейския съюз

Икономическо възстановяване и кризисни въздействия върху данъчната основа в България

Зависимост между основни социално-демографски характеристики на населението и размера на държавните разходи за социално осигуряване и подпомагане

Решения и перспективи за гарантиране на енергийната сигурност

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“

СВИЩОВ

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ:

Проф. д-р Андрей Захариев – главен редактор
Проф. д-р Йордан Василев – зам. главен редактор
Проф. д-р Стоян Проданов
Проф. д-р Тодор Кръстевич
Доц. д-р Искра Пантелеева
Доц. д-р Пламен Йорданов
Доц. д-р Светослав Илийчовски
Доц. д-р Пламен Петков
Доц. д-р Анатолий Асенов

МЕЖДУНАРОДЕН СЪВЕТ:

Проф. д-р ик.н. Михаил А. Ескиндаров – Финансов университет при Правителството на Руската федерация, Москва (Русия).
Проф. д-р ик.н. Григоре Белостечник – Молдовска академия за икономически изследвания, Кишинев (Молдова).
Проф. д-р ик.н. Михаил Ив. Зверяков – Одески държавен икономически университет, Одеса (Украйна).
Проф. д-р ик.н. Андрей Крисоватий – Тернополски национален икономически университет, Тернопол (Украйна).
Проф. д-р ик.н. Йон Кукуй – Университет Валахия, Търговище (Румъния)
Проф. д-р Кен О'Нийл – Университет Ълстер (Ирландия)
Проф. д-р Ричард Торп – Университет Лийдс (Великобритания)
Проф. д-р ик.н. Олена Непочатенко – Умански национален аграрен университет, Уман (Украйна)
Проф. д-р ик.н. Дмитрий Лукьяненко – Киевски национален икономически университет „Вадим Гетман”, Киев (Украйна)
Доц. д-р Мария Стефан – Университет „Валахия”, Търговище (Румъния)
Доц. д-р Анисоара Дунка – Университет "Валахия", Търговище (Румъния)
Доц. д-р Владимир Климух – Брановички държавен университет, Бранович (Беларус)

Екип за техническо обслужване:

Технически секретар: д-р Росица Проданова
Стилов редактор: Анка Танева
Превод английски: ст. преп. Венцислав Диков и ст. преп. д-р Маргарита Михайлова

Адрес на редакцията:

5250 Свищов, ул. „Ем. Чакъров” 2
Проф. д-р Андрей Захариев – главен редактор
☎ (+359) 889 882 298
Д-р Росица Проданова – технически секретар
☎ (+359) 631 66 309, e-mail: nsarhiv@uni-svishtov.bg
Благовеста Борисова – компютърен дизайн
☎ (+359) 882 552 516, e-mail: b.borisova@uni-svishtov.bg

НАРОДНОСТОПАНСКИ АРХИВ

ГОДИНА LXXVII, КНИГА 2 – 2024

СЪДЪРЖАНИЕ

Любомир Любенов

Маркетинг стратегия на обществена библиотека /3

Ангел Ангелов

Данъчно-осигурителна тежест върху труда в България и Европейския съюз /23

Петко Ангелов

Икономическо възстановяване и кризисни въздействия върху данъчната основа в България /51

Константин Колев, Мая Цоклинова

Зависимост между основни социално-демографски характеристики на населението и размера на държавните разходи за социално осигуряване и подпомагане /65

Мирослав Димитров, Анатоли Андреев

Решения и перспективи за гарантиране на енергийната сигурност /80